

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

F. R. Friis

Bidrag til
Korsør Bys Historie

1875

Bidrag

til

Korsør Bys Historie,

af

F. R. Friis.

Strykt af „Slagelse-Posten“.

Slagelse.

„Slagelse-Posten“'s Bogtrykkeri.

1875.

Korsør ligger ved Sjællands Vestkyst, $2\frac{1}{4}$ Mil fra Slagelse, $1\frac{3}{4}$ Mil fra Stjelsør og 5 Mil fra Kalundborg. Vej længden til Kjøbenhavn er $14\frac{1}{2}$ Mil ad Landevejen og 15 Mil ad Jernbanen. Byen ligger paa en Landtunge, der adskiller Korsør Nord fra Storebelt, og hvis yderste Spids indtages af Korsør Slot eller Fæstning. Den Jordbund, hvorpaa Byen ligger, er øverst et 4 til 8 Alen tykt Lag Opfyldning, især af Kjøbler, Sand og Muld, hvori en Mængde Tang er indblandet. Under dette Lag findes et Lag graablaat, fast Ler, derunder et tyndt Lag Kalksten, og endelig derunder et vandsørende Sandlag. Byens Højde over Havet er kun ringe, saa at den er stærkt udsat for Oversvømmelse, og en i de senere Aar opført Stendæmning langs Storebelt har ikke altid kunnet holde Vandet ude. Det højeste Sted er den nye Kirkegaard, der ligger omtrent 15 Fod over Havets Overflade.

Omtrent $\frac{1}{4}$ Mil øst for Byen findes en smuk Skov paa omtrent 200 Td. Land, der til-

hører Byen og benyttes som Lyfistov. Men forsvrigt findes kun ubetydelige Skove i Omegnen

Indbyggerantallet var 1801: 1219, 1832: 1307, 1840: 1472, 1850: 1819, 1860: 2957, 1870: 3759.

Korsør har uden Tvivl ligesom Helsingør, Skanør og flere Byer faaet Navn af sin Beliggenhed paa eller ved en fremspringende Odde. Da Stedet ligger bekvemt for Dørfarten til Fyen, og da her fandtes en stor Bugt, hvor en Havn med Lethed lod sig indrette, maa det allerede i en meget gammel Tid have været af stor Betydning. En By og en Fæstning maa da ogsaa være opstaaet, endnu længe før Historien taler derom. Svend Grade skal have anlagt et Slot ved Korsør, men om herved skal forstaaes det gamle Taarnborg eller et andet Sted nærmere Byen, lader sig næppe afgjøre, og Fortællingen herom er i det Hele usikker. Ogsaa i senere Beretninger omtales et Slot ved Korsør saa ubestemt, at man ikke veed, om der menes Taarnborg eller Korsør Slot. Man veed ikke engang med Visshed, hvilket af dem det var, der under Grevens Fejde blev overrumplet af nogle som Hesteprangere forklæbte Borgere fra Skjelsør.

I Aaret 1288 blev Korsør efter Hvidtfelds Fortælling afbrændt af Marsk Stig. Aar 1300, vor Frue Himmelfartsdag, skulde der paa Taarnborg ved Korsør holdes et Møde imellem Kong Eric i Danmark og Kong Hagen i Norge. — I

Christoffer den Andens Tid blev hans Søn Prins Eric belejret paa Taarnborg Slot af Hertug Knud Borse og Marsken Ludvig Albertsen, der efter 16 Dages Belejring fangede ham og førte ham til Haderslev. — Christoffer den Anden havde pantsat næsten alle Rigets Provindser til fremmede og indenlandske Herrer, og deriblandt Fyen til Grev Bert af Holsten for 41,000 Mark. Grev Bert blev dræbt af Niels Ebbesen 1340, og Valdemar Atterdag, der samme Aar kom paa Thronen, maatte pantsætte Fyen til Grev Berts Sønner Claus og Johan, og 1341 udstedte et Brev om, at hvis han ikke opfyldte sine Forpligtelser mod dem, skulde han overlade dem sine Fæstninger i Sjælland, Bordingborg, Korsør og Søborg; hvorimod Greverne, hvis de ikke opfyldte deres Forpligtelser, skulde overlade ham de sneyeste Fæstninger Nyborg, Ortel og Hindsgavl. Kongen bestrebte sig i de følgende Aar for at bemægtige sig hele Sjælland, men først 1346 indtog han Korsør, som var et af de Steder, der gjorde længst Modstand.

Det gamle Taarnborg Slot, hvoraf Levninjerne endnu findes i Nærheden af Taarnborg Kirke, er vistnok bygget længe før Korsør Slot, men maaste har der dog samtidigt med dette været anlagt en mindre Befæstning ved Indløbet til Havnen. Det synes ogsaa, at Korsør Slot har opnaaet en vis Anseelse, endnu inden Taarnborg orjaldt. — Korsør Slot og dets Lensmænd

skulle nedenfor omtales; dog ville vi først meddele nogle Efterretninger om Korsør By, som forøvrigt aldrig har opnaaet nogen stor Betydning.

Byen skal først have faaet Kjøbstadsprivilegier af Erik af Pommern 1425, og derved tillige Faa gang paa Sprog. Dog omtales et ældre Privilegium for Byen, givet af Erik Menved paa Taarnborg Slot. Men da Erik af Pommern havde forladt Riget, samlede Danmarks Riges Raad i Korsør og udstedte her den 28de Oktober 1438. et Brev, hvorved de indkaldte hans Søstersøns Christoffer af Baiern til Konge. Af ham fik Korsørs Borgere 1445 Tilladelse til at nyde Badstue Høved til Ager og Eng. Christiern den Første kille 1459, at Korsør By maatte nyde og bruge Krongens gamle Ladegaard ved Taarnborg, med Tilbehør, mod en aarlig Afgift til Embedsmandene paa Korsør af 14 Pund Korn. Samme Aar stadfæstede han Retten til deres Græsgang og Skov, og 1460 gav han Byen Privilegium paa Sagfald og Bødepænge. 1505 udstedte Kongen Hans et Brev om, at Korsør Borgere ej maatte stævnes udenbys, men alene for Kongen og Rikets Raad. 1515 fik Borgerne i Korsør deres Privilegier konfirmerede. 1540 fik Byen Christian den Tredies Brev om at maatte holde Marked paa St. Jakobi Tid i 3 Dage. 1553, 2den Jauar, var Kongen i Nyborg og gjorde her Bøstømmelser angaaende Færgemændene i Nyborg og Korsør.

1557, 11te Juli, indgav Almuen i Korsør en Ansøgning til Kongen. De give med grædende Taarer tilkjende, at i Gaar kom en af Lensmanden paa Nyborg, Frands Brokkenhufes Svende, ved Navn Hans Harensfuijshere, og skjød Ild paa Byen, saa at den næsten helt afbrændte, paa 10—11 Gaarde nær, næsten alt deres Gods opbrændte, da de vare ude at høste, saa Ingen kunde hjælpe at slukke' eller frelse. Vinden var østlig, og han skjød Ild paa den østre Ende, saa at Ilden gik helt igjennem Byen. Dette skete altsammen med Forsæt, og han søgte strax Skoven, da kun Husruer og Børn vare hjemme, saa at Ingen kunde hindre ham. Røret, hvormed han stak Ild, sende de med. De trøste sig ikke til at begynde at bygge, uden Kongen vil hjælpe dem, og ligge nu under aaben Himmel, nogle i Skoven, nogle i deres Skuder og nogle i Kirken, og mange af dem have intet at spise. I Kirken var der to Gange Ild, som gjorde Skade, men blev slukket. Sognepræstens og Degnens Gods blev ligeledes opbrændt, saa at den Ene nu ikke kan hjælpe den Anden.

Kongens Svar paa denne Ansøgning kjendes ikke; men at det har været gunstigt, ses af en anden Ansøgning, som Borgerne endnu samme Aar indgave. De takke for den Hjælp, der var tilfagt dem, og vilde gjerne begynde at bygge, som Kongen havde befalet, men de frygte for, at naar de have gjenopbygget Byen, der da atter skal ske

dem den Ulykke, hvormed de stadigt trues, især for det Brevs Skyld, som Kongen har givet dem. De bede derfor om et kongeligt Bestjærmelsesbrev, at de maa drage med Fred og Rolighed, hvor de drage i deres Næring og Bjæring.

Da Inderbyggerne i Korsør havde haft deres Fuldmægtig hos Kongen og beflaget sig over, at deres ældre Privilegier vare blevne ødelagte! i Fejde og paa anden Maade, udstedte Kongen den 11te Juni 1558 et Brev, hvorved følgende Friheder tilstaaes dem: Byen skal være en fri Kjøbstad, som den hidtil har været, og nyde samme Stadsret, Bylov og Privilegier som Kjøbstæderne Roskilde og Kalundborg. Beboerne maa til Jildebrændsel og Fægning benytte det Sted, som kaldes Klaukskov, fra Kirkegaarden og indtil Steensgaards Leed ved den søndre Strand, som de nu selv i Bærge have, og ligeledes maa de benytte Klaukskov Sø til Eng, som af tidligere Konger har været tilladt. De maa lade deres Heste, Fæ og Kalve gaa paa „Halffskov“, men ikke hugge Træer der; de maa ogsaa drive deres Svin derop, mod at give Oldengjæld som andre. For at de skulle være villige til, naar de tilfiges, at føre Kongens Folk ud af og ind i Riget og fare til Lands eller Vand, fritages de for at betale den aarlige Bysskat, som de ogsaa hidtil have været fri for, og det tillades dem at oppebære de Brødepænge, som falde i Byen, dog mod at anvende disse til Byens Bygning og Forbedring.

1567, 14de Februar, blev der skrevet til Borgmester og Raad angaaende Færgevæsenet. Der var kommet Klage over, at der i Byen fordredes ubillig Færgeløn, og Kongen befaler, at en Borgmester, en Raadmand, Byfogden og Færgemanden der af Byen skulle møde i Kjøbenhavn hos de derværende Rigsraader, hvor der da skulde gjøres en Skik og Ordning paa Færgelønnen.

1571, 16de Februar, udstedte Kongen et Beskjærmelsesbrev for Borgmestre, Raadmænd og menige Borgere i Korsør, hvorved tillige deres Privilegier bekræftedes. - Dagen i Forvejen var Hans Pedersen, Borger i Korsør, bleven udnævnt til Byfoged sammesteds og skulde bl. A. opkræve Kongens Sagesald.

1574, 9de Juli, blev der skrevet til Eskil Thomsen, Prior i Antvorskov Kloster, om for Betaling at forskaffe 4000 Tagsten og 4000 Murstene til Jens Skriver, Borgmester i Korsør, der havde ladet et Hus opføre i Byen til at herbergere Rejsende.

1575, 29de Januar, fik Borgerne i Korsør Skjøde paa et Stykke Jord til derpaa at opføre et Raadhus. Men med Opførelsen af dette Hus maa det være gaaet noget langsomt. Den 22de November 1581 blev der nemlig skrevet til Byfogden i Korsør, at da Raadhuset var kommet under Tag, men af Mangel paa Penge ikke kunde gjøres færdigt, maatte han hertil give 200 Daler af Tolden.

1576, 22de Marts, tillod Kongen, at da Borgemestre og Raad Intet havde for deres Umage, maatte de indtage et Stykke af Byens Overdrev og rydde det til Sædeland, dog kun jaa stort et Stykke som Lensmanden anviste. — Samme Dag fik Lensmanden Eiler Krause Befaling, at han paa Kongens Bekostning skulde bygge en Færgebro i Korsør, og enten lade Tømmeret dertil hugge i Skoven eller bestille det i Norge.

1578, 31te Maj, fik Lensmanden Eiler Krause Brev om i Forening med Borgmesteren at sørge for, at Borgerne i Korsør indretede Staldrum til en 400 Heste, da Kongen tidt, naar han skulde over Beltet, maatte forblive paa Antvorskov, indtil Størstedelen af Hoffet og Folkene vare komne over. Borgerne skulde tillige sørge for, at have Hø, Havre og Strøelse i Forraad, naar Kongen ventedes til Byen.

1582, 1ste Maj, fik Borgmestre og Raad i Slagelse, Korsør og Skjelsløv Brev om, at fremmede Kjøbmænd ikke maatte bruge Landprang og ikke holde Folk til i disse Byer at udsælge Varer i smaa Partier. — Den 9de Maj s. A. befalede, at Borgemestre, Raadmænd og Byfoged skulde holde Tingdag i Korsør en vis Dag i Ugen. — 1587, 20de Maj, befalede, at Ingen maatte udsælge Gods i Korsør, uden først at have erlagt Told hos Tolderen.

1597, 29de Maj, gav Corfitz Hardenberg, Befalingsmand paa Bermer Kloster i Norge, Niels

Bild til Ravnholt, Skjøde paa „en Halvgaard, liggende i Korsør i Sjælland, som min salig Farfoster Fru Anna, Oluf Mauritsens til Brendtvedt mig givet haver, og Niels Kjeldersvend nu iboer, liggendes Ivert over fra Borgemester Jens Skri-vers Gaard“. Han takker for god Betaling, og forpligter sig til at give Niels Bild „nøjagtig og bedre Forvaring Skjøde paa Pergament, naar forskrevne Niels Bild der paa sker.“

Den 7de Juni 1598, bleve Byens Privilegier stadfæstede.

1606, 3die Decbr., befalede, at Korsør skulde have Areltorv om Onsdagen. Der var nemlig kun ringe Tilførsel til Byen, tildels fordi flere af de omliggende Kjøbstæder havde Areltorv om Lørdagen.

1608, 4de August, skrev Kongen til Borgemestre og Raad i Korsør, at skjøndt deres Privilegier tillod dem at oppebære Sagefald af Byen og anvende den til Byens Forbedring, havde han dog aldrig kunnet faa at vide, hvortil den egentlig var bleven anvendt, og at de nu skulde gjøre Ebbe Munk, Embedsmand paa Antvorskov Slot, Regnskab derfor.

Men en alvorligere Frettesættelse blev endel Aar senere tildelt Færgemændene, hvorom følgende Brev udgik til Lensmanden Benzel Rothkirf:

Christian 4. Vor Gunst tilførn. Efter som vi naadelig erfare, hvorledes at Færgemændene udi vor Kjøbstad Korsør sig lader forlyde, at de

deres Baade ville tilhobe føre og opbrænde, førend de vore Folk og Bude ville overføre. Thi bede vi dig og naadeligen befale, at du derefter flittig erforsker, hvem saadant sagt haver, og dersom nogen befindes saadant at have sagt, eller det ringeste sig modvillig lader befinde, da skal du denne strax udi Fern lade flaa og til Bremerholm fremfende. Dermed sfter vor Villie; befalende dig Gud. Skrevet paa vor Gaard udi Odense den 22de Januar Anno 1644.

Under vort Signet,
Christian.

I Aaret 1648, da Indbyggerne efter Kongevalget indsendte deres Privilegier til Confirmation, begjærede de at forstaaenes for Wegt og Kjørsel, og at Slagelse Mænd ikke maatte bruge Skibsholms Havn, der betog dem deres Næring. Privilegierne bifræstedes den 30te November 1648, men Svaret angaaende Skibsholms Havn tændes ikke.

1649 befaledes, at Slagelse Borgere ikke maatte have Dplag og Udsalgstied i Korsør

1661, 18de November, fik Korsør Privilegium paa at være en Stapelstad. Det tillodes, at den i de første 8 Aar maatte være fri for alle Slags Contributioner og Skatter, alene med Undtagelse af Told og Logement for Garnisonen, og at den i de derpaa følgende 16 Aar kun skulde bære Halvdelen af disse Byrder. I Genhold hertil blev Byen ved Kongens Brev af 18de November

1665 fritaget for at erlægge Maltaccise — **S.**
A. 24de Juli tillod Kongen, at 380 $\frac{1}{2}$ Rd., som
 han havde tilgode i et Bo, maatte anvendes til
 Korsør Raadhuses Forbedring.

1664, 17de November, fik Stapelstaden Korsør
 Bevilling om, at følgende Ladesteder eller Havne:
 Skibsholm, en Mil fra Slagelse, Baasen og Gede-
 huset, en halv Mil fra Skjelskør, Bisserup Havn
 og Basnæs Fjord mellem Næstved og Skjelskør og
 Karrebekskminde halvanden Mil fra Næstved, maatte
 affattes, da de vare til Skade for Korsør. Ved
 samme Brev tillodes, at Byen maatte optræve
 Accise til en ny Skibsbroes Bygning og Raad-
 husets Forbedring. — Det nuværende Raadhus
 er opført 1850.

En Begivenhed af stor Vigtighed for Korsør
 var Fuldsførelsen af den vestjællandske Jernbane,
 der aabnedes i sin hele Udstrækning den 26de
 April 1856.

Det følgende Aar blev Byen stærkt hjemløst
 af Koleræ, der varede fra Slutningen af August
 til Begyndelsen af Oktober, og bortrev omirent
 200 Mennesker. (Herom have: Meddelelse om
 Koleræepidemien i Korsør i 1857, samt Bidrag
 til en medicinsk Topografi af Korsør; af **C.**
Holst).

Den gamle Kirke, der for nogle Aar siden
 blev nedbrudt, var fra Begyndelsen af temmlige
 lille og trængte stadigt til Reparation og Udvi-
 delse. I Tidsskriftet *Jris og Hebe* 1799 bestri-

ves den saaledes: Kirken er udvendig at se til som en holstenst Kornlade, indvendig ganske smuk og temmelig rummelig, Loftet hvælvet, i oval Bue, af Bræder.

Ved et Brev af 15de November 1575 tillodes, at Sagefald i Byen, der tilkom Kongen, maatte i 2 Aar anvendes til Bykirkens Reparation, da den var meget forfalden, og Borgerne ikke selv havde Evne til at reparere den. Lensmanden Ciler Krause skulde paasee, at den nævnte Sagefald kun anvendtes til dette Brug. Den 5te September 1577 befalede Kongen, at der til Korsør Kirkes Bygning skulde laanes et Pund Korn, (omtrent 3 Td.) af hver Kirke i Løve og Flakkebjerg Herred, hvorom der blev skrevet til Kirkeværgerne.

Dgsaa i Christian den Fjerdes Tid blev der anvendt ikke ringe Bekostning paa den, og det synes endog at have været Kongens Hensigt at lade den helt ombygge. Den 25de Juni 1632 befalede han, at da deres egne Midler ikke vare tilstrækkelige, skulde de øvrige Kirker i Sjællands Stift give Bidrag til dens Reparation. 1633, 22de Oktober, fik Lensmanden Benzell Rothkirck Befaling at skaffe Underretning om, hvad Reparationen vilde koste, og hvor meget Byens Indbyggere vilde bidrage dertil. Borgerstabet afgav den 12te December 1633 et Svar af følgende Indhold: Rede Penge kunde de desværre ikke give; men de ere villige til af yderste Formue at yde, hvad der kan ligned ved rede Penge.

1. Byggemeesteren antager, at han vil behøve 860,000 Mursten og 900 Læster Kalk, hvilket de ville opage fra Skibsbroen; naar hvert Læs Mursten regnes til 4 f og hvert Læst Kalk til 12 f udgjør det 454 Rd. 16 f .
2. Det fornødne Tømmer, Deler (o: Bræder), Lægter, Tagsten, og det fornødne Sand og Vand forpligte de sig til at føre op. Efter den gamle Kirkes Nedbrydelse ville de rydde Pladsen, og naar den nye Kirke var opført, vilde de hertil lade gjøre Stole og Vinduer, som det sig bør.
3. Murmesteren melder, at den gamle Kirkes Nedbrydelse vil koste 200 Spd., men dette paatage de sig at besørge.
4. Alt dette deres Arbejde anslaa de til 1200 Rd. og haabe, at Kongen vil være tilfreds dermed og selv give der øvrige.

Tømmermesteren, Hans Ahnemøller, havde allerede den 25de November 1633 afgivet en Erklæring, om hvad Kirken vilde koste at gjøre i Stand, med Tømmer og Arbejdsløn, nemlig 2521 Rd. 1 Mk.

Angaaende Kirken skrev Benzel Rothkirch den 10de Februar 1634 til den kongelige Sekretær Jver Vind til Torpegaard. Han havde faaet Kongens Befaling om at lade gjøre Overslag paa Kirkens Bygning, og at forhandle med Borgerne. Han har derfor ladet Mester Hans Stenvinkel og Tømmermanden gjøre Overslag, som han ind-

sender tilligemed Borgernes Erklæring. Desuden har Prins Christian givet 400 Rbd., som ere betalte, og Sagen ønskes anbefalet til Kongen.

Nogle Dage senere, nemlig 18de Februar, befalede Kongen, at da Kirken, i Følge Benzels Rothkirks Indberetning vilde komme til at koste en stor Sum, som ikke kunde ventes fra de andre Kirker, skulde der hos Professorerne ved Universitetet forespørges, hvad den nye Kirke udenfor Kjøbenhavns Nørreport havde kostet, og derefter gjøres Overslag over, hvad en Kirke eller Korskirke paa den Vis at opbygge uden Hvelving kunde koste.

Men en halv Snæs Aar efter var man endnu ikke kommen synderlig videre. Den 9de Januar 1643 skrev Kongen nemlig til Benzels Rothkirk: „Vi bede dig og naadigst ville, at du med det første hidstikker til os Afridsningen af Kirken i vor Kjøbstad Korsør, med en rigtig Fortegnelse paa, hvor meget Borgerstabet der sammesteds til den at forbedre og større gjøre godvilligen vil contribuere; i lige Maade ville vi, at du dig mod os erklærer, om du nogen anden tjenlige Middel veed til saadant at sætte i Værk“.

Der blev dog næppe gjort synderligt ved Kirken før en Snæs Aar senere. Den 27de Juni 1665 tillod Kongen, at Borgemeister og Raad i Korsør maatte til deres Kirkes Reparation erholde 2 Rbd. af hver Kirke i Danmark, og den 4. August f. A. tillod Kongen endvidere, „at Borg-

mester og Raad i Korsør. maa ved deres Fuldmægtige besøge fornemme godt Folk om ydermere Hjælp og Middel til Kirkens Reparation og Bygning, og lade det rigtig antegne i den af dem dertil forordnede Bog".

I Danske Atlas VI. Del siges, at Borgmester Brandt i Aaret 1666 lod Kirken gjøre 2 Trediedele bredere og en Trediedel længere, hvilket befostedes af ham selv og andre Personer, hvis Navne staa udhugne i en Kampesten. Svælvingen var af Tømmer og Bræder, og malet, Altertavlen af Billedhuggerarbejde. Ved Alteret saas Casper Brandts og Hustrues Billeder. Her var desuden et stort Maleri, forestillende Christus, der lader de smaa Børn komme til sig. Det var for mange Aar siden givet hertil af en Lybekker, da Kirken stod under Arbejde, og var, som det syntes, en Kopi efter Lucas Cranach. Kirken kaldtes St. Gjertruds Kirke. — Den blev atter repareret 1826.

En af dens Klokker havde følgende Indskrift: Her Jens Persen prest til ørsløf, Hans Morten, Lauridtz Olsen, anno domini yut yar m d x l i j.

Ved et Kirkeby i Juli 1863 blev Kirken af Professor Høyen og Arkitekterne Justitsraad Hansen og Professor Herholdt erklæret for aldeles uskabel og saa brøstfældig, at den ikke længer kunde benyttes uden Fare (Berl. Tidende 1863 Nr. 167).

St. Pauls Kirke, Byens nuværende Kirke, blev indviet 2den Pintsedag (29de Maj) 1871 af Sjællands Biskop. Den er opført efter Tegning af Statsraad Herholdt, og har kostet 37,500 Rd. Den er bygget i Rundbuestil med Taarn, fladt Loft og smukke Dekorationer af Maler Hildeker. Prædikestolen med Billedstjærerarbejde er fra den ældre Kirke.

Den gamle Kirkegaard er forvandlet til en aaben, brolagt Plads, og en ny Kirkegaard anlagt ved Byens sydlige Side.

Den 1ste Juni 1514 fik Ingemar Jensen Præsentats paa Taarnby og Korsør Kald, der var blevet ledigt ved Morten Juels Resignation. 1537, 1ste Maj, pantsatte Ingemar Jensen, Sognepræst i Korsør, paa Grund af sin Trang og Nød, som han havde lidt i sidste Fejde, en Gaard paa Strandgade i Korsør, sønden næst op til Kongens Herrestræde, til Hr. Knud Rud til Vedby, Ridder og Høvedsmand paa Korsør Slot, for 100 Mark danske, og skulde han og sølgende Sognepræster fri og hjemle ham samme Gaard, indtil den igjen blev indløst.

Ved et Brev af 2den Juli 1547 tillader Kongen, at efterdi Taarnborg Sogn udenfor Korsør altid har været et Annex til Korsør Sognekald, da maa det fremdeles vedblive at være Annex hertil, dog saa at Sognepræsten i Korsør skal have en bekvem lærd Mand til Kapellan, som skal bo i Korsør og besørge Gudstjenesten i Taarnborg.

— 1554, 5te September, fik Hr. Jens Jonsen, Sognepræst i Korsør, Brev paa Kongens Part af Tienden af Laarnborg Sogn ad gratiam. — 1572, 15de Juni, tillod Kongen at Hr. Peder Mortensen, Sognepræst i Korsør, indtil videre maatte erholde Kronens Tiende af Laarnborg Sogn, uden Afgift.

1619, 5te April, blev paa Korsør Bything fældet Dom over Kirstine Nielsdatter, der havde sagt Udvemsord til Præsten Hr. Zacharias Nielsen, da han paa Embedsvegne fra Prædikestolen lyfte til Bands over Jakob Rettelbladt og den nævnte Kirstine Nielsdatter, der levede i et forargeligt og utugtigt Levnet. (Paafe Jensen var Borgmester, Bertel Nielsen, Olaf Knudsen og Claus Hansen, Raadmænd, og Laurids Jespersen Brygger var Byens Ræmner.)

1631, 10de April, fik Præsten i Korsør Laarnborg Sogns Kirketiende i Fæste.

M. G. Birckner, der ved sine Skrifter bl. A. virkede ivrigt for Trykkefriheden, blev residerende Kapellan i Korsør 1792 og døde her 1798. Paa hans endnu bevarede Vindesmærke læses denne Jndskrift: Sandheden tro døde Michael Gottlieb Birckner den 1ste December 1798.

Korsør har forhen haft en Latinskole der dog neppe har været af stor Betydning, og hvorom man kun veed overmaade lidt. 1575 fik Skolemesteren i Korsør Brev ad gratiam paa Korntienden af Stillinge Sogn, kvit og fri. —

I September 1654 blev der skrevet til Hugo Lykov om noget gammelt Inventarium paa Gierdrup, som skulde sælges til Fordel for den latinske Skole i Korsør. Den blev nedlagt 1740, og dens Le-agter henlagte til andre Latinstoler.

Digteren Jens Baggesen er født i Korsør den 15de Februar 1764. Hans Fader Bagge Baggesen var Kornskriver.

Den første Lensmand paa Korsør Slot, som man veed at nævne, er Jens Rud den ældre, 1369—70. Han kaldes flere Steder Jørgen Rud; men Bedel Simonsen har i sine Efterretninger om Rudernes Familie vist, at dette beror paa en Fejltagelse, og at hans rette Navn var Jens eller Johannes Rud. Han blev senere Høvedsmand paa Bordingborg, men hvem der var hans Efterfølger i Korsør, vides ikke, den næste Lensmand, som nævnes her, er

Olof Pant, som imidlertid ikke er bleven bekendt for sin Dyd's Skyld. Der fortælles nemlig, at Olof Pant, Lensmanden paa Korsøhus, i Aaret 1387 (eller efter Peder Syv 1397), med sine 9 Svende hjemjagte Bonden Mads Burmand i Gjerløv og holdt slemmt Hus i hans Gaard, hvorfor Bonden ilede til Antvorskov, hvorunder han hørte, og antaabte Prioren Olof (eller Jacob) Mortensen om Hjælp. Prioren og hans bevæbenede Tjenere fulgte da med Bonden hjem og dræbte Lensmanden og alle hans Svende.

I et Diplom af 1399 nævnes Johannes

Brether, advocatus castri Korsør, og i et af 1425 Anders Skøttø, Hovedsmand paa Korsør.

Jep Lunge nævnes her 1442 og 1443.

Henrik Meinstrup var Lensmand her 1490, 1492, 1493 og 1496, og rimeligvis ogsaa i de mellemliggende Aar. Han var allerede 1468 eller tidligere Landsdommer i Sjælland.

Den 26de September 1490, da Oluf Hansen var Byfoged og Peder Barn Borgemester i Korsør, udstedtes et Bythingsvidne om, at Hr. Henrik Meinstrup, Ridder, Hovedsmand paa Korsør og Landsdommer i Sjælland, skjødede en Gaard paa Korsør Strandgade til Hr. Peder Toobh og efterfølgende Præster, imod at den nævnte og de senere Præster aarlig skulde holde to Begængelser for Henrik Meinstrup og Fru Magrethe, samt for begges Forældre og deres Børns Sjæle. — Henrik Meinstrup maa være død inden tredie Pintsedag 1497 (16de Maj), da Fru Margrethe Christiærnsdatter nævnes som hans Enke. Med hende havde han to Døtre, hvoraf den ene var den bekjendte myndige Hofmesterinde Anna Meinstrup.

Henrik Søie fik 13de December 1516 Lenet uden Afgift, indtil videre; dog skulde han, naar Behov gjordes, tjene selvottende til Hest med gode, duelige Karle, vel forsynede med Garnis og Bærge, eller udruste 10 Mand til at tjene til Søes, og naar Kongens Bej saldt der, skulde Lensmanden underholde ham paa Slottet. 1520 fik han paany Lenet uden Afgift paa 10 Aar og

forøvrigt paa samme Vilkaar som forhen. 1522, Mikselsdag, fik han Kvittering for en Del Penge, han i Fasten næst forleden havde modtaget af Kongen for at føre med sig til Stokholm, til at lønne Rytterne med, samt for Penge, som han til samme Brug havde laant i Stokholm. Han har formodentlig beholdt Korsør Len indtil 1523, i hvilket Aar, 30te Marts, han blev forlenet med Skjoldenæs.

Hans Krause til Basnæs og Utterslevgaard (det nuværende Winthersborg i Lolland) havde Lenet 1523—29. Han havde været Lensmand paa Nalholm 1511—17 og paa Kalundborg 1517—20 eller længere. Han døde 16de Juni 1530, og hans Hustru Lene Haad 1564. Begge ligge begravede i Tjæreby Kirke ved Basnæs; men Stenene over dem er meget ødelagt, saa at kun lidt af Indskriften kan læses.

Knud Knud til Vedby fik ved Brev af 20de August 1529 Forlening paa Korsør Slot og Len paa Livstid, uden Afgift; dog skulde han tjene Kongen selvsjette, med gode Karle med Heste, Harnisk og Glavind, og paa Slottet underholde Kongen og hans Folk, naar de drog igjennem Landet. Han maatte ikke „sælge eller afhænde“ nogen af de Bornebes og Tjeneres Sønner, som ere fødte eller fødtes paa Godsset. Han var allerede den Gang Ridder og Rigsraad. Biskoppen i Roskilde havde desuden forlenet ham med Vendslev Len, for sin egen, sin Hustru Dorthea Bølls og

deres Søns Otto Ruhs Tid. 1532 fik han Kongens Brev om, at han i sin Livstid maatte op-
 lade Korsør Slot til sin Søn Jørgen Rud, eller
 at Jørgen Rud skulde have det hvis han over-
 levede sin Fader. Dog skulde Jørgen Rud for-
 bedre Slottets Værelser, saa at Kongen kunde
 boe der paa Gjennemrejser, samt oprense Gravene
 omkring det og gjøre Tjeneste deraf efter sin Faders
 Forleningsbrev. 1534, 17de Marts, fik han af Rente-
 mester Christiern Hvidt Kvittering for 1200 Mark paa
 Regnskab af Landhjælpere af Korsør Len. 1535
 var Knud Rud med et forsvare Dragsholm mod
 Grev Christoffer. Han ejede Gaarde i Slagelse
 og Korsør, og ejede tillige Herregaardene Vedby
 i Sjælland og Fuglsang i Lolland. Den sidste
 havde han faaet med sin Hustru Dortehea Bølle,
 der døde 1545. Saavidt vides nævnes han sid-
 ste Gang som Lensmand i Korsør 1543, men
 han har uden Tvivl beholdt det til sin Død 1554.

Jørgen Rud, sidstnævntes Søn, fik 1554
 Følgebrev til Bønder og Tjenere, som ligge og
 tjene til Korsør Slot. Men skjøndt han, som an-
 ført, allerede i Faderens Levetid havde faaet Løste
 paa Korsør Slot, beholdt han det kun til 1ste
 Maj 1556, hvorimod han, som det synes, baade
 før og senere var Lensmand paa Alholm. Hans
 Hustru var Karen Krause, en Datter af den oven-
 nævnte Hans Krause.

Christoffer Hvitfeldt til Berritzgaard fik
 Lenet den 1ste Maj 1556, kvit og frit, mod at

herbergere Kongen og Dronningen, naar de kom dertil. Han havde 1535 været Officer paa Flaaden under Peder Skram og blev senere tilligemed Eruid Ufstand sendt til Norge for at ydmyge Erkebiskoppen af Trondhjem. Han var i nogle Aar Befalingsmand paa Steenvigsholm i Norge og derefter 1544—56 paa Bergenhus. I Korsør forblev han kun i 2 Aar, da han 1557 fik Befaling at afløse Otto Rud som Hovedsmand paa Gulland, og i denne Stilling døde han den 8de November 1559. Han efterlod sig flere Børn, hvoriblandt Historieforfatteren Arild Hvitfeldt, der er født paa Bergenhus 1549.

Jakob Skeel havde derefter Lenet 1557—62. I Krigen 1563 var han en af de fornemste Officerer under Peder Skram og det følgende Aar under Hertug Trolle og deltog i Slaget mellem Vland og Gulland den 3die Maj. I Aaret 1565 var han Chef for et Skib under Otto Rud, og var med i det uheldige Slag ved Bornholm den 7de Juli, hvor han maaske er bleven haardt saaret, da han døde den 24de Juli 1565.

Otto Rud, den berømte Søhelt, fik Lenet 1562 og havde det til sin Død. Han var en Søn af Knud Rud og en Broder til Jørgen Rud, der begge ere omtalte foran. Han havde tidligere været Lensmand paa Dragholm og derefter 1551—57 paa Gulland. Herfra skrev han den 14de Decbr. 1555 et Brev til Kongen, i hvilket han gjentager sin tidligere fremsatte Begjæring om at forstaaes med

denne Befaling paa Grund af hans egen og hans Hustrues Stræbelighed. Han bemærker, at Kongen har duelige Mænd nok til at annamme dette Hus og Len. Men iørst et Par Aar senere fik han sit Dnske opfyldt. En Instrux for Christoffer Hvitfeldt, der blev sendt op for at afløse ham, er dateret den 23de Juni 1557. Det hedder heri, at Otto Rud strax skulde overantvorde Slottet Bisborg til Hvitfeldt og lade Krigsfolket aflægge Ed til ham, og at nogle Beskyldninger mod Slotsfoged Niels Jyde skulde undersøges. Otto Rud var derefter et Par Aar Lensmand paa Odensegaard, indtil han 1562 fik Korsør Slot og Len. Men Krigen med Everig, der udbrød det følgende Aar, gjorde Fordring paa hans Kræfter, og han svigtede ikke. I September 1563 var han for Elfsborg Daniel Rangovs Kommissarius, og var derefter i Slaget ved Halmstad. 1564 blev han Hovedsmand paa et Skib og tog den 30te og 31te Maj virksom Del i Kampen mod det svenske Admiralskib „Mageløs“, der endte med dettes Odelæggelse og den svenske Admiral Jakob Bagges Fangenskab. I Foraaret 1565 fik Otto Rud atter Brev om at lade sig bruge til Skibs, og da Herluf Trolle den 4de Juni var bleven haardt saaret og derfor maatte nedlægge Kommandoen, blev Otto Rud udnævnt til Admiral over den hele Flaade, hvorefter Herluf Trolle med megen Tilfredshed udtalte sig om dette Valg. Men i Søslaget den 7de Juli blev hans Skib saa medtaget,

at han tilfidsst maatte overgive sig. Han blev da ført som Fange til Stokholm, hvor den halvgale Kong Erik tiltalte ham haardt og vilde have dræbt ham med egen Haand, men blev holdt tilbage af en af sine egne Folk. Rud blev senere sendt til Svartsjø Slot, hvor han den 11te Oktober 1565 døde af Pest. Men Efterretningen om hans Død kom først til Danmark et Par Aar senere. Efter Fredsslutningen 1570 blev Liget ført til Kjøbenhavn og begravet i Frue Kirke, hvor Niels Hemmingsen da holdt en Ligprædiken, som senere blev trykt. Enken, Fru Pernille Dre, en Søster til den berømte Peder Dre, lod senere et Gravmonument anbringe over Graven, men da det hævede sig over Gulvet og borttog for megen Plads i Koret, fik hun 1576 Kongens Brev om at lade det nedtage. Dette Brev, der, saavidt vides, ikke forhen har været trykt, løb saaledes:

Frederik 2c. Vor Gunst tilforn. Vider, at vi komme udi Forsfaring, at I skulle have ladet gjøre Eders afgangne Husbond Otte Rud en Begravelse udi vor Frue Kirke, højt over Jorden, hvilken skal være paa det Sted, som Kongerne og andre fremmede Herrer og Fyrster skulle have deres Stæde, om nogen kongelig Kroning eller anden Ceremoni skulde skee, hvormed Pladsen udi Choret ogsaa borttages, om flere saadanne Begravelser skulle ske; og efterdi sliche Begravelser tilhører Fyrster og Herrer, og ikke til des, før paa en stakket Tid, ere optagne under Adelen her i

Riget, da bede vi Eder og ville, at I samme Begravelse strax med det første tiltænkter at lade nedtage; og hvis I ere tilfands at lade gjøre ham nogen anden Sepultur end som andre hans Lige af Adelen, som ligge sammesteds, og hannem bør, at I da den lader sætte udi hans Sognekirke, og der forhandler der med efter Eders egen Willie. Hvor efter I Eder kunde vide at rette, saafremt det ikke skeer, vi da ikke dermed skulle have et tilbørligt Indseende. Dermed skeer vor Willie oc. Actum Nyborg den 2den April 1576.

Men Kongen syntes, at det varede forlænge, inden Befalingen blev efterkommet. Den 13de Juli 1576 blev der derfor skrevet til Professorerne ved Universitetet og Kirkeværgerne til Frue Kirke, at hvis Fru Pernille Dre ikke inden førstkommende St. Jakobi Dag (25de Juli) lod Begravelsen nedtage eller nedbænte lige med Gulvet, skulde de lade denne Forandring gjøre. — Monumentet blev altsaa uden Tvivl nedtaget; men ved Graven saas dog senere et andet Mindesmærke (formodentlig en Ligsten) med en kort dansk, og en Tavle med en længere latinsk Indskrift (Resenii Inscript. Hafn. p. 33; Jonges Beskrivelse af Kjøbenhavn S. 193). Begge Dele vare betastede af Fru Pernille Dre, der ogsaa vilde have havt sit Lejested her. (Det er bekjendt, at der i Frues Kirkes Kor ligeledes skulde have været oprettet et Monument over Peder Dre, men at Kongen forbød det, nemlig ved et Brev af 3die April 1576.)

Otto Ruds Enke, Fru Pernille Dye, beholdt Korsør Len i flere Aar efter Mandens Død. Hun fik et nyt Forleningsbrev derpaa den 22de November 1568, og havde det indtil 1574. Hun døde den 26de Oktober 1576 (jvf. Ryges Bøder Dye S. 356).

Eiler Krause til Egholm, som derefter fik Lenet, var en Søn af den ovenfor omtalte Hans Krause. Han var født Skjærtorsdag 1527, deltog i Slaget ved Svarteraa den 20de Oktober 1565, og faldt her i svensk Fangenskab, men fritjøbte sig og sluttede sig atter til den Fane, under hvilken han havde sægtet. Den 16de Januar 1574 blev han forlenet med Korsør Slot, efter som Fru Pernille Dye, Otto Ruds Efterleverste, hidtil havde haft det. Han skulde modtage det til Phil. Jakobi førstkommende, og give aarlig deraf 200 gamle Daler. Den 14de Juni s. A. fik han Brev om at maatte erholde Kirketienden af Laarnborg og Bemmelev Sogne imod en vis Afgift, saalænge han var Embedsmand i Korsør, og Sognemændene fik derhos Befaling at levere deres Tiende i Negene paa Ladegaarden ved Korsør Slot. Ved et Brev af 23de Marts 1575 tillader Kongen, at Eiler Krause maa beholde Korsør Slot og Len uden Afgift i 3 Aar, fra 1ste Maj s. A. at regne, mod at han paa egen Omkostning lader forfærdiggjøre det ene Steenhuus paa Slottet, som han nu har begyndt paa, saa at der kan være ordentlige Stuer til Kongen og Dron-

ningen, naar de komme der. (Hertil var allerede i December 1574 leveret ham 20,000 Murrsteen). — 1575, 15de November, fik han Brev om, at han skulde have Korskør Borgere i Forsvar og i Forening med Byfogeden paa se, at der ikke skete Bold, Slagsmaal osv. — 1576 fik han Befaling at lade opkræve Told ved Bisserup Havn, som han dog selv maatte beholde, saalænge han havde Korskør Slot uden Afgift. — Den 5te August 1579 fik han atter Forlening paa Korskør, mod en aarlig Afgift af 200 Daler.

Men en sørgelig Uddragelse gjorde hurtigt Ende paa hans Stilling som Lensmand, idet han Søndagen den 6te August 1581 paa Gaden i Kjøbenhavn tilføjede Tyge Brahe Jensen et Saar, som den næste Dag havde Døden til Følge. Denne Tyge Brahe, der skrev sig til Toftrup og Hammer, var beslægtet med Eiler Krause, idet hans Moder, Anna Bille, var Søster til Eiler Krauses Hustru, Hilleborg Bille. Det var saaledes mindre rigtigt, at Tyge Brahe kaldte Eiler Krause sin Morbrøder, og at denne kaldte ham sin Søstersøn, men en saadan aldeles urigtig og forvirrende Benævnelse af Slægtskabsforholdene var i den Tid meget almindelig. — Det optagne Vidneforhør viser at Mogens Gøye, Tyge Brahe, Hak Ulfstand, Eiler Krause, Oluf Daa og den franske Legat (altsaa uden Løivold Carl Danzæus) havde været samlede i Borgemeester Riels Skrivters Have udenfor Kjøbenhavn. Da de om Aftenen gik

hjem, fulgte nogle af dem den franske Legat til hans Bolig, hvorefter Mogens Spie og Tyge Brahe mødte Oluf Daa og Eiler Krause paa Rjøbmagergade. Tyge Brahe traadte da frem og klappede Eiler Krause paa Skulderen, hvorefter Eiler Krause strax slog til ham igjen og derved tilføje ham et Saar med sin Dolk. De øvrige Tilskedeværende fik dog først ret at vide, hvad der var sket, da Tyge Brahe sagde: „Ah Morbroder, hvi slog J mig saa? hvor har jeg det forskylbt?“ Derefter svarede Eiler Krause: „Ah min Hjerte Søster søn, er det Dig? Gud bedre mig arme, fattige Mand“. I det Tyge Brahe ravende gik bort med Mogens Spie, sagde han til Eiler Krause: „Morbroder, i Morgen skal jeg tale med Eder derfor“. — Men en saadan Samtale blev der dog næppe Tid til, da Tyge Brahe døde allerede den følgende Morgen Kløkken 8.

Et Par Dage senere, nemlig 8de August, blev der skrevet til Peder Needk, Embedsmand i Soer og Antvorskov, at han strax paa Kongens Begne skulde modtage Korsør Slot og Len, da Eiler Krause sidste Søndag Aften havde ihjelskuffet Tyge Brahe Jensen, hvorfor Korsør Slot, som han havde i Forlening, maatte overdrages til en anden. Peder Needk skulde derfor lade forkynde Følgebrevet til Bønderne, saavel som et Kongebrev til to gode Mænd om at være til Stede naar han modtog Slottet. Endvidere skulde han have flittig Tilsyn med Korsør Færgekøb og andre

Færgesteder der i Lenet, at Eiler Krause ikke kom over; kunde han opspørge ham i Lenet, skulde han gjøre ham haandsfast paa Kongens Vegne, saa han blev til Stede og ikke skulde undvige Retten. Samme Dag blev der skrevet til Lauge Bøch, Embedsmand i Roskilde, og Herman Juel, Embedsmand paa Kalundborg, om at være til Stede ved Overleveringen af Slottet og bl. A. paa se, at Inventariet blev registreret.

Befalingen om at bevogte Færgestederne er dog nok kommen for sent. Den 1ste September 1581 udgik derfor Skrivelser til Hertug Ulrik i Meklenborg og flere tyske Fyrster, om at Eiler Krause havde med en Dolk stukket Tyge Brahe Jensen, som var død af Saaret den følgende Dag. Fyrsterne anmodes derfor om at anholde Eiler Krause, hvis han skulde træffes i deres Lande.

Det lykkedes dog ikke at paagribe ham, og naar, eller hvorvidt han er kommen til Kundskab om, at han var indstævnet, vides ikke; men paa Retterthinget i Odense den 10de November 1581 blev hans Sag paadømt. Jørgen Daa til Snevinge gav tilkjende, at Eiler Krause ønskede Sagen afgjort uden Rettergang, og fremlagde et Bøn-skrift fra hans Hustru Hilleborg Wille, hvori sagdes, at Misgjerningen ikke var sket af nogen ond Villie. Hvis der ikke kunde tages Hensyn hertil, satte Jørgen Daa i Rette, om der kunde gaa Dom over Eiler Krause, da han allerede var borte fra Hus og Hjem, inden Stævningen for-

kyndtes for hans Brofiel (Dørtærffel). Jørgen Daa kunde dog ikke bevise, at Eiler Krause havde været borte saa tidligt. Hvorimod han med Ed kunde bevidne, at Eiler Krause i en hel Maaned ikke havde været i Riget. Hertil blev derfor ikke taget Hensyn, men Eiler Krause erklæres for lovlig stævnet, først for hans Brofiel, og siden, da man ikke kjendte hans Opholdssted, til Sjællandsfar Landssting. Henrik Brahe og den Dræbtes øvrige Brødre havde endvidere indstævnet Mogens Gøje til Bremerstvold og Oluf Daa til Ravnstrup, der var nærværende da Ulykken skete. Disse fandt det dog betænkeligt, at vidne i Sagen, da Eiler Krause ikke selv var tilstede for at forsvare sig, og da de ikke vare ganske sikre paa, at han var lovlig stævnet, og Jørgen Daa tvivlede ligeledes paa, at der under disse Forhold kunde optages Vidneforhør. Retten erklærede imidlertid, at Eiler Krause var lovlig stævnet, og at Vidnerne skulde forhøres. Mogens Gøje, Oluf Daa og beggees Tjenere, haoraf hver havde to, bleve derefter forhørte og fortalte alle hvad der var foregaaet hin ulykkelige Aften, saaledes som det ovenfor er omtalt. Da det saaledes var bevist, at Tyge Brahe var overfalden, hvor han ingen Fare ventede, løb Dommen paa, at Eiler Krause, der havde dræbt fagesløs Mand og ikke brugt Nødværge, burde være fredløs og miste sit Liv.

Det synes dog, at man er gaaet noget strengt

frøen mod Eiler Krause, der rimeligvis er flygtet, strax efter at Ulykken var sket. Bidnernes Udfagn oplyser heller intet om Grunden til Misgjerningen, men lyder dog paa, at der ikke i Forvejen har været noget Uvenskab mellem de Paagjældende og af Eiler Krauses Udbrud: „er det Dig?“ skulde man tro, at han havde antaget Tyge Brahe for en anden. Det var formodentlig ogsaa i Betragtning heraf, at der nogle Gange udstedtes Leidebreve for Eiler Krause, saa at han paa nogen Tid uden Fare kunde opholde sig her i Landet, i Heglen 3 Maanedet ad Gangen. Saadanne Leidebreve udstedtes af Kongen og andre 1584, 1586 og 1593. Men en Udsoning er dog vistnok ikke kommen i Stand, da Eiler Krause døde i Rostock 1599, hvorfra Liget ført efter søttes til Aversø Kirke ved Assendrup (Lybjerg Herred). En forgyldt Messingplade, som formodentlig har siddet paa hans Ligkiste, findes nu i det oldnordiske Museum. Den har følgende Indskrift: Her ligger begrafven erlig og velbyrdig Mandt Eyler Kvavese thil Egholm, som døde thil Rostock thend 4 Semtembris Aar MDXCIX, ther hand var 72 och paa thedt thredie Aar gamel, hvis siel Gud haffve. — Enten Hilleborg Hille døde 1602. — I Assendrup Kirke skal forhen have været et Epitafium over Eiler Krause og hans Hustru, men det findes ikke mere.

Som allerede omtalt fik Peder Needh 1581 Befaling at modtage Korsør Slot; men han havde

det kun en kort Tid, indtil en anden Lensmand kunde blive udnævnt, og det blev endnu samme Aar overgivet til

Mogens Gøje til Bremersvold, som havde det indtil 1584 og fik endelig Kvittering derfor den 30te April 1585.

Frank Rankov, ældste Søn af den lærde Henrik Rankov, fik den 6te Juli Følgebrev til Bønderne, som tjene til Korsør Slot og Mogens Gøje hidtil har havt i Forsvar, at de nu skulde svare Frants Rankov deres Landgilbe osv. Først den 2den August s. A. fik han Forleningsbrev paa Korsør, som Mogens Gøje til Bremersvold hidtil har havt i Bærg, og heraf skulde han aarlig give 200 Daler og tjene med 4 Gerustheste osv. Han havde Lenet indtil 25de Juli 1587, hvilket ses af Kvitteringen til ham, der er dateret den 26de August 1592. Han blev 1587 forlenet med Kalundborg, senere med Silkeborg og tilsidst Tranekjær. Han døde den 21de Februar 1612 af de Saar, han havde faaet ved Bahus, hvor han anførte et Regiment.

Peder Næddig til Tygestrup, der var Lensmand paa Antvorskov og Soer, fik nu tillige Korsør Len. Kongen tilstrev ham den 2den Juli 1587, at han havde for godt indset, at Korsør Len skulde ligge under Antvorskov Len, og tilsendt ham et Følgebrev, som han skulde lade forkynde for Bønderne. Men denne Forbindelse

varede ikke længer end til det følgende Aar, og den næste Lensmand i Korsør var

Rnud Rud til Rudebjerggaard, Fugliang og Sandholt, som til Forstjæl fra de andre af samme Navn undertiden kaldes den „store“ Rnud Rud. 1588, 13de Juli, blev han forlenet med Korsør Slot paa samme Maade som Peder Needtz sidst og tidligere Frants Ranzov havde havt det; dog skulde han deraf tjene Kongen med 2 Gerustheste, indenlands paa sin egen og udenlands paa Kronens Befostning. Han havde det uden Tvivl til 1597, da han fik Odensegaard i Forlening.

Corfitz Ulfeld til Bavelse (Farbroder til Rigs-hovmesteren Corfitz Ulfeld) var Lensmand i Korsør 1597—1605, og blev senere Lensmand paa Rugaard i Fyen. Den 17de April 1607 udstedtes „Kvittering for Corfitz Ulfeld til Bavelse, Befalingsmand paa Rugaard, for Regnskab af Korsør Len fra Philippi og Jakobi Dag 1597, da han først fik det, indtil Phil. Jak. 1605, da han blev det kvit og leverede det fra sig til Ebbe Munk, som nu dermed er forlenet“.

Ebbe Munk til Fjellebro (i Fyen) var fra 1596 Lensmand paa Antvorskov, hvorunder Korsør Len attsaa nu 1605 atter bleo henlagt. I hans Tid blev ogsaa Sæbygaards Len henlagt herunder, og disse tre Len vedbleve nu i længere Tid at være forenede. Den 10de Januar 1616 fik Ebbe Munk Befaling at reparere Korsør Slot, og den 30te December 1618 befalede Kongen atter, at

nogle Forandringen skulde foretages ved det store Kornhus. Ebbe Munk beholdt Lenene indtil 1ste Maj 1620, og fik Kvittering derfor den 25de April 1621. Han døde den 18de Juli 1622.

Ernst Normand til Selsø fik Lenet 1620 og beholdt dem indtil 1631. Han var derefter Lensmand paa Koldingshus 1631—43, og døde den 2den Oktober 1645. Den 7de September 1632 skrev han en Ansøgning til Kongen af følgende Indhold: Kongen har ved Kansler Christian Friis ladet ham foreholde, at han inden Fastelavn skulde gjøre Regnskab for de 3 Len og fordre sin Kvittering i Rentekammeret. Hertil svarer han, at han allerede for over et Aar siden har fordret sin Kvittering og endog af den Grund med Beføstning været rejst til Jylland, men ikke faaet den, for nogle Udsættelsers Skyld, som vare gjorte i Regnskabet. Han ønsker derfor, at Kansleren eller en anden vil gennemgaa Regnskaberne og paafjende, hvilke Udsættelser der kunne udslettes, og hvilke der ikke kunne. Han er selv uden Skyld i Restancerne, der ere en Følge af den Misvært, som i nogle Aar har hersket i Sjælland, hvilket han har bevist med Thingsvidner. Naar han kun kan faa at vide, hvad han skylder, vil han gjerne betale det. — Den 10de Juli 1633 indgav han en ny Erklæring til Kongen angaaende en Lade, som skulde have været bygget ved Korsør Slot, og hvortil Kongen havde bevilget ham Tømmeret af en Lade, som omtrent 10 Aar tidligere var

bleven nedbrudt ved Sæbygaard. Tømmeret var strax bleven ført til Korsør, men Grunden til, at Laden ikke blev bygget var, at Bønderne i Lenet skulde vedligeholde Tagene paa Ladegaarden, hvilke vare skiftede imellem dem, saa at hvert Sogn havde sit Stykke; det Aar havde Langhalmen været dyr, hvorfor de foretrak at tække med Sten. At nogle af dem havde betalt andre for at tække deres Part, var nok muligt, men det maatte være deres egen Sag, da han intei havde saaet. — Kongen har dog neppe fundet dette Svar aldeles fyldestgjørende.

Wenzel Rothkirk fik Lenene 1631 og beholdt dem uden Tvivl til sin Død den 5te Marts 1655. — Wenzel Rothkirk var født i Schlesien 1597 og kom i sit tolvte Aar til Danmark med sin Broder Henrik Rothkirk, der siden i nogle Aar var paa Antvorskov, formodentlig som Staldmester. Hos denne Broder lærte Wenzel nu Ridekunsten og forblev derefter i fire Aar paa Antvorskov. Kongen syntes saa vel om ham og hans Færdighed i Ridning, at han lod ham reise til Frankrig, Italien og Tyssland for at uddanne sig videre i denne Kunst, hvorefter Kongen satte ham til at undervise Prindsen i Ridning, og beskiftede ham den 16 Marts 1621 til sin egen Staldmester. I Trediveaarskrigen fulgte han Kongen 1625 og 1626. Saaledes var han tilstede i Slaget ved Lutter am Barenberge og ledsagede Kongen paa Flugten til Wolfenbüttel. Da de maatte sætte over Grøfter og Moradser styrkede Kongens Hest

og blev liggende, Kongen havde ingen anden Hest hos sig, da Livkarlen, som førte Haandhesten, var bleven skudt, og Benzell Rothkirck hjalp ham derfor op paa sin egen Hest og fulgte selv efter til Fods, lige til Wolfenbüttel. Det følgende Aar blev Rothkirck udnævnt til Ritmester over Kongens Hoffene eller Garde; 1628 blev han Højmarfalk og 1631 fik han de ovennævnte 3 Len. Han var to Gange gift, først med Christine Reedtz, en Datter af Rigsraad Frederik Reedtz, og derefter med Dorothea Abildgaard, der overlevede ham. Ved Frederik den Tredies Kroning 1648 blev han gjort til Ridder. Han døde paa Antvorskov den 5te Marts 1655. — Den 9 Marts tillod Kongen, at Benzell Rothkircks Begravelse maatte opsættes til den 2den April og da holdes paa Antvorskov Slot, og den 16de Marts tillodes, at den yderligere maatte opsættes til den 10de April. 3 Marts 1655 fik Fru Dorothea Abildgaard Kongens Brev om, at da Benzell Rothkirck havde erlagt et helt Aars Indtægt af Antvorskov og Korsør udi 3 Aar, maatte hun beholde Lenene et Aar, fra 1ste Maj 1655 til 1ste Maj 1656.

Hugo Lykov fik den 11te Maj 1656 Forleningsbrev paa Antvorskov og Korsør Len. Den 13de Maj fik han Følgebrev til Bønderne i Korsør Len, og samme Dag fik Lauge Ved og Otte Povist Befaling at levere Korsør Len til ham, naar Fru Dorete Abildgaard, afsaanque Benzell Rothkircks, leverer det fra sig. Den 16de

April fik de Befaling at levere ham Antvorfkov Len, og samme Dag fik han Følgebrev til Bønderne.

Han var den 6te Februar 1640 bleven udnævnt til Hofjunker, og fik den 18de December 1651, i Følge Ansøgning, Bevilling paa, at han og hans ægte Efterkommere maatte nyde adelige Friheder. Han var den Gang Kammerjunker. — 1657, 27de November, fik han Befaling: „et godt Blokhús og Batteri ved Havnen for vor Kjøbstad Korsør, med forderligste til Landets Defension at lade gjøre og forfærdige“. Han havde Antvorfkov Len indtil sin Død den 21de Marts 1693, og var altsaa den sidste Lensmand her og i Korsør, da Lenene omtrent ved denne Tid bleve forandrede til Amter.

Men i Korsør maa hans Virksomhed dog være ophørt 1658, da den svenske Konge Carl Gustav brød Roskildefreden, landede her den 7de August uden Modstand, og derefter indtil Krigens Slutning holdt Stedet besat. Den 14de November 1659, da hans Hær blev slaaet ved Nyborg, var han selv i Korsør, og skal her have modtaget sin General Gustav Stenbock med den lidet venlige Bemærkning: „Har Fanden taget alle Gæderne, da maatte han og vel have taget den gamle Buk med“. — Carl Gustav lod Korsør Slots Fæstningsværker udvide og forstærke, hvorved dog Byen led meget.

I en Indberetning efter Svenskekrigen 1660 omtaler Axel Juel til Volstrup Slottet og dets Omgivelser saaledes:

„Korsør Slots Bygning er skjelligt ved Magt; mest Fejl er paa Vinduer, saa vel de grundmurede som de andre Huses. Det vide, firkantede Taarn er af Regn og Slud, befynderlig øverst paa den søndre Side, temmelig stamferet, hvor de braadne Sten vel vilde udhugges og andre nye forsvis indmures. Dets Befæstning anlangende, saa er den paa den vestre Side, som er mod Havet, skjellig færdig og i Forsvaring, bestaaende der, efter min Tykke, af et helt og tvende halve Boldværker, med sine Courtiner eller Mellemvolde, saa og Contrascarper, hvilke Contrascarper vare smukt kjendelige igjen den Morgen, jeg var paa Slottet, formedest Havvandet var udfaldet igjen, og den stærke Storm, som Dagen tilforn var, nemlig den 24de Januar, havde mesten ophørt, hvilken Storm af Sydvest og siden Vestsydvest havde drevet Havvandet ind, saa det ikke alene gik og skyllede paa Contrascarpen (som jeg selv saa paa fornævnte 24de Januar), men og oven over hin Tunge eller Mellemjord, som er imellem Havet og Havnen og gaar fra Byesenden til mod Slottet, gik lige ind i Havnen; hvilket synes ikke godt, at det tidt skulde gjøre; thi da tager det ikke alene fornævnte Contrascarpe med, men vil og dermed følge meget Sand af den løse og af Svensterne til Fæstningen forgravede Jord ind i Havnen, og kunde saa gjøre den fornemme gode Havn Skade, om ikke slet fylde og fordærve den. Hvorfor synes vel raadeligt, at der betids meget stærkt pæledes og derhos med store Sten og i

anden behørigge Waade blev vel dæmnet, saa Havet ingenlunde kunde komme over, men maatte alene ind ad den rette Havneunding. Men den østre Side paa Slotsbefæstelsen, som er langs om og ud med den forreste Del af Havnen, fattedes endnu meget, som vil færdig gøres; her vil vel i det ringeste endnu et halvt Bolværk og en Navelin gøres og Volden paa de Sider bedre udføres sammesteds til Havnen, efter foregaaende Pøling osv. saa og fortykkes ind ad til Slottet. Til hvilken Ende de to lange Staldhuse, mellem Stænger murede, som staa altfor nær ved den Side op til Volden, hvor den behøves at fortykkes, ville borttages. Der vil vel og noget mere nedtages af de Byens Huse, som ligge Slottet for nær, hvor ellers en Fjende lettelig kunde gjøre sine Batterier mod Slottet, for hvilken Marsjags Skyld de Svenske havde for, at ville havt alle de Huse af Byen bort, indtil Kirkegaardsmuren. Men laa Byen slet onme paa den anden Side af Havnen, nemlig paa Halsnæs, da laa den meget bedre, smukkere og bekvemmere. Paa Den eller den Bakkeholm, som ligger saa at sige i Havnen, have de Svenske ogsaa begyndt at forstaa, og menes at ville havt et Kastel paa 3 Bolværker". (Han anser det for gavnligt, at Befæstningen paa denne Holm fuldføres). — Af Inventarium fandtes ikke synderligt paa Slottet; og Ladegaarden, som laa hertil, havde Svenskerne ganske ødelagt og afbrudt. — Korsør By havde lidt meget paa Grund af gjentagen Indkvartering

og Besætning. Nogle Gaarde og Huse vare ødelagte hist og her i Byen, men især havde Svenskerne, for Befæstningens Skyld, ladet afbryde en Del Gaarde i den nordre Ende af Byen, hen imod Slottet.

I Følge et gammelt Kort over Byen, optaget i Krigstiden, maa den nævnte Ø have ligget omtrent der, hvor nu Jernbanebygningerne findes. Paa Kortet er her antydet en Befæstning med 5 Bastioner.

I dansk Atlas VI Del nævnes følgende Kommandanter paa Korsør Fæstning: En svensk Oberstløjtnant Frederik Weideman 1660, Dansk Major Henrik Herlov til 1662, Oberstløjtnant Ulrik Devitz til 1667, Just Ebel til 1676, Wulf S. Calnein til 1683, Oberstlieutenant Baron Bedel † 1696, Oberstlieutenant Peder Knabsted † 1709, Major Leo † 1715, Major Barnovski † 1730, Oberstlieutenant Otto Lughau † 1737, Major Lohman † 1742, Oberstlieutenant Claus Pors † 1762. Major Christian Gyldenfeldt, afgik paa Pension 1764.

En Del af Fæstningens Grund blev bortsolgt 1764. Senved en Snes Aar tidligere var Slottet blevet repareret og det aabne Taarn dækket med et Tag; men det tjente derefter kun til Magasinhuse og Bolig for Kommandanten, hvorimod der i Byen var et eget Hus til Hoffets Tjeneste. — Det endnu staaende gamle Taarn og de øvrige Rester af det gamle Slot fortjente vistnok en nøjere Undersøgelse.

Rettelse og Tillæg.

- ©. 3, L. 1 f. n.: orjaldt, l. forfaldt.
— 9, " 9: fter, l. efter (o: forlanger det).
— 10, " 6: denne, l. dennem.
— 12, " 11 f. n.: deres, l. dens.
— 13, " 4: Læst, l. Læs.
— 18, " 5: Leagter, l. Legater. Her skulde desuden tilføjes: Se isøvrigt: Lærerstanden ved de nedlagte Latinstoler i Korsør, Næstved, Nykjøbing i Odsherred, Præstø, Skjelstør, Slangerup, Storeheddinge og Stege, af F. C. Hundrup. 1871.
— 31, " 4: tyder, l. tyder.
— 32, " 4 f. n.: indset, l. anset.
-